

ใบแจ้งข่าว

ประเทศไทย: ประกันให้ผู้ลี้ภัยทุกคนสามารถเข้าถึง กลไกคัดกรอง และการอุทธรณ์คำวินิจฉัย

ทางการไทยปฏิเสธข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เกี่ยวกับกลไกใหม่เพื่อคัดกรองผู้ลี้ภัย

(กรุงเทพฯ 18 มกราคม 2567) ทางการไทยควรประกันอย่างเร่งด่วนให้ผู้ลี้ภัยทุกคนในประเทศไทย สามารถเข้าถึงกลไกคัดกรองที่เพิ่งมีการประกาศใช้ และให้มีกระบวนการอุทธรณ์คำวินิจฉัยอย่างเหมาะสม พอร์ตีฟายไรต์กล่าวในวันนี้ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 2 มกราคม 2567 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (สตช.) และหน่วยงานอิกเจ็ดแห่ง ได้ปฏิเสธข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) เพื่อทำให้เนื้อหาของกลไกคัดกรองระดับชาติ (National Screening Mechanism) สอดคล้องกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ โดยกลไกนี้ถือเป็นกระบวนการแรกที่เกิดขึ้นในประเทศไทย เพื่อจำแนกและคุ้มครองผู้ลี้ภัย

“ทางการไทยได้ตระหนักว่า กลไกเพื่อคัดกรองผู้ลี้ภัยนี้ไม่สอดคล้องกับเป้าประสงค์ แต่ก็ปฏิเสธที่จะดำเนินงานตามข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องเหล่านี้” แพททริก ฟงตอร์ ผู้เชี่ยวชาญการรณรงค์อาวุโส พอร์ตีฟายไรต์กล่าว “รัฐบาลควรทบทวนการตัดสินใจที่จะยังคงใช้ระบบที่ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานต่อไป โดยเฉพาะเมื่อคำนึงว่าประเทศไทยได้ประกาศตัวลงสมัครสมาชิกของคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ”

ตามข้อมูลในมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2566 สตช. ได้จัดการประชุมกับ “หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง” ในวันนี้ ได้แก่ กระทรวงการต่างประเทศ (กต.), กระทรวงมหาดไทย (มท.), กระทรวงยุติธรรม (ยธ.), กระทรวงแรงงาน (รง.), สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสวัสดิภาพแห่งชาติ (สมช.), สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (สคก.) และสำนักงานอัยการสูงสุด (อส.) เพื่อศึกษาแนวทางและความเหมาะสมของข้อเสนอแนะของกสม. เพื่อแก้ไขข้อกังวลเกี่ยวกับการดำเนินงานตามกลไกคัดกรอง โดยมติคณะรัฐมนตรีซึ่งเป็นการสรุปผลการประชุมระบุว่า สตช.ชี้ว่าการแก้ไขกลไกคัดกรองฯ ยัง “ไม่มีความจำเป็น” และทางการควรดำเนินงานตามกลไกคัดกรองฯ “ไปสักระยะเวลาหนึ่งก่อน เพื่อรับทราบปัญหาและอุปสรรค”

ดังที่ระบุในมติคณะรัฐมนตรีว่า:

ให้สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ตช...มีหน้าที่และอำนาจรวบรวม ศึกษา วิจัย และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา [กลไกคัดกรองฯ] ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการดำเนินงานตามระเบียบนี้ ตลอดจนจัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวิธีการแก้ไขและป้องกันปัญหา

ในวันที่ 22 มิถุนายน 2566 กสม.ได้เสนอทวิเคราะห์เกี่ยวกับกลไกคัดกรองที่จัดตั้งขึ้นเมื่อเร็ว ๆ นี้ให้กับสำนักนายกรัฐมนตรี โดยระบุถึงเนื้อหาในสี่ข้อของระเบียบกลไกคัดกรองฯ ซึ่ง “ไม่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน” และได้อ้างอิงข้อเสนอแนะของพอร์ตีฟายไรต์และหน่วยงานอื่น ๆ ซึ่งทำงานเรื่องผู้ลี้ภัยในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กสม.แสดงความกังวลว่าระเบียบดังกล่าวกีดกันบุคคลบางจำพวกไม่ให้เข้าถึงความคุ้มครองตามกลไกคัดกรองฯ ได้ รวมทั้งกรอบเวลาที่ “สั้นเกินไป” ในการอุทธรณ์คำวินิจฉัย นอกจากนี้ กสม. ยังระบุถึงข้อกังวลเรื่องข้อจำกัดในการยื่นคำขอความคุ้มครองซ้ำภายใต้กลไกคัดกรองฯ และความไม่สมดุลระหว่างสัดส่วนตัวแทนของภาคประชาสังคม กับกรรมการโดยตำแหน่ง ซึ่งทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญตามระเบียบกลไกคัดกรองฯ

ก่อนจะถึงการประชุมเวทีผู้ลี้ภัยโลก เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2566 ที่ผ่านมา พอร์ตีฟายไรต์และหน่วยงานอิกเจ็ดแห่ง ซึ่งทำงานในประเด็นผู้ลี้ภัยในประเทศไทยได้ [เขียนจดหมายถึง](#) นายกรัฐมนตรีเศรษฐา ทวีสิน เพื่อเรียกร้องให้มีการคุ้มครองผู้ยื่นคำร้องตามกลไกคัดกรองฯ ไม่ให้ต้องถูกจับกุม ควบคุมตัว และดำเนินคดีอาญา โดยก่อนหน้านี้ ภายหลังจากวิเคราะหืบทสรุปของระเบียบกลไกคัดกรองฯ ฉบับร่างเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2565 พอร์ตีฟายไรต์ได้เผยแพร่ [จดหมายเปิดผนึก](#) เรียกร้องให้รัฐบาลพิจารณาตัดเนื้อหาของระเบียบ ซึ่งจะเป็นการกีดกันโดยไม่จำเป็นและโดยพลการต่อบุคคลบางจำพวก เป็นเหตุให้พวกเขาไม่ได้รับความคุ้มครองตามกลไกคัดกรองฯ ทั้งนี้หมายรวมถึงแรงงานข้ามชาติจากประเทศเพื่อนบ้าน และบุคคลอื่น ๆ ซึ่งมี “มาตรการหรือกระบวนการดำเนินการรองรับเป็นการเฉพาะ” มารองรับ

ใบแจ้งข่าว

คณะรัฐมนตรีไทยได้จัดตั้งกลไกคัดกรองฯ ในเดือนธันวาคม 2562 เพื่อเป็นกลไกจำแนกและให้ความคุ้มครองกับผู้ลี้ภัยในประเทศไทย หลังล่าช้ามาหลายปี ต่อมาในวันที่ 27 มีนาคม 2566 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบต่อ **ประกาศ** กำหนดขั้นตอนปฏิบัติ และคุณสมบัติของบุคคลที่ขอรับความคุ้มครองตามกลไกคัดกรองฯ โดยในภายหลังมีการจัดตั้งกลไกเกือบสี่ปี ทางกรมการไทยจึงได้เริ่มดำเนินงานตามกลไกคัดกรองฯ เมื่อวันที่ 22 กันยายน 2566

แม้ว่าประเทศไทยจะไม่ได้เป็นรัฐภาคีของอนุสัญญาของสหประชาชาติว่าด้วยสถานะผู้ลี้ภัย พ.ศ. 2494 หรือพิธีสารเลือกรับ พ.ศ. 2510 แต่อนุสัญญานี้กำหนดขั้นตอนปฏิบัติที่ชัดเจนเพื่อคุ้มครองผู้ลี้ภัยตามกฎหมายระหว่างประเทศ โดยตามอนุสัญญานี้มีการนิยามว่า ผู้ลี้ภัย หมายถึงบุคคลซึ่งไม่สามารถหรือไม่สมัครใจที่จะเดินทางกลับไปยังประเทศอันเป็นภูมิลำเนาของตน เนื่องจากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าจะได้รับอันตรายจากการถูกประหารชีวิตหรือการปฏิบัติที่ขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน และความคุ้มครองที่เกี่ยวข้องสำหรับผู้ลี้ภัย ครอบคลุมถึงบุคคลใด ๆ ที่มีคุณสมบัติตามนิยามของผู้ลี้ภัย ไม่ว่าผู้ลี้ภัยดังกล่าวจะมีสถานะด้านกฎหมายอื่นใดก็ตาม

นอกจากนั้น หลักการ *ไม่ส่งกลับ* มีผลบังคับใช้ตามกฎหมายต่อรัฐทุกแห่งตามหลักกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ โดยให้ความคุ้มครองกับบุคคลไม่ให้ถูกบังคับส่งกลับไปยังประเทศใด ที่อาจทำให้ต้องเผชิญกับการทรมานหรือการปฏิบัติที่โหดร้ายอื่น ๆ ซึ่งในประเด็นนี้ ประเทศไทยก็เพิ่งได้มีการ **ประกาศใช้** กฎหมายในประเทศที่ครอบคลุมเนื้อหาตาม *หลักการไม่ส่งกลับ* เมื่อเดือนตุลาคม 2565

ตามข้อมูลของ **สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR)** ประเทศไทยเป็นประเทศที่รองรับผู้ลี้ภัยเกือบ 91,000 คนจากเมียนมา ในค่ายผู้อพยพพม่าแห่งตามแนวพรมแดนติดกับเมียนมา ทั้งยังมีผู้ลี้ภัยอีก 5,000 คนจากประเทศอื่น ๆ อาศัยอยู่ในพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศ UNHCR ซึ่งอ้างอิงข้อมูลจากรัฐบาลไทยได้รายงานไว้ว่า ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ 2564 จนถึงวันที่ 30 กันยายน 2566 ได้มีผู้ลี้ภัยชาวเมียนมาอีกประมาณ 45,000 คนอพยพเข้าสู่ประเทศไทย เพื่อแสวงหาความปลอดภัยเนื่องจากถูกโจมตีจากรัฐบาลทหาร

“แทนที่จะปล่อยให้การปฏิบัติที่ต่ำกว่ามาตรฐาน และระบบซึ่งอาจก่อให้เกิดการปฏิบัติมิชอบดำรงอยู่ต่อไป ประเทศไทยควรปรับให้กลไกคัดกรองฯ สอดคล้องตามมาตรฐานกฎหมายและมาตรฐานระหว่างประเทศ” แพททริก พงศธรกล่าว “ทั้งนี้ ควรเริ่มต้นจากการดำเนินงานตามข้อเสนอแนะของกสม. เป็นอย่างแรก”

สำหรับข้อมูลเพิ่มเติม โปรดติดต่อ:

แพททริก พงศธร, ผู้เชี่ยวชาญรณรงค์สิทธิมนุษยชนเชิงกลยุทธ์, พอร์ตีฟายไรต์
 ภาษา: อังกฤษ, ไทย
 โทร +66 94 696 8477
 อีเมล Patrick.Phongsathorn@fortifyrights.org
 ทวิตเตอร์ @Patrick_Phongsa @FortifyRights

ศิปปชัย กุลนวงค์, ผู้เชี่ยวชาญฝ่ายสื่อสารองค์กร, พอร์ตีฟายไรต์
 ภาษา: อังกฤษ, ไทย
 โทร +66 65 763 6263 (WhatsApp)
 อีเมล Sippachai.Kulnuwong@fortifyrights.org
 ทวิตเตอร์ @IOpachai @FortifyRights